

Devrim Yasaları:

3 Mart 1924'ün 78. Yılı

3 Mart 1924'te kabul edilen üç temel yasa ve özellikle Eğitim Birliği Yasası, laik Cumhuriyet'in temel niteliklerini temsil eder. Bu yasalar sadece çağdaş bir toplum olmak için değil, gerçek bir demokrasi olmak için de zorunludur.

Dr. Alev COŞKUN

3 Mart gelince, hep yazmak isterim. Coşkuyla ve inançla yazmak isterim. Çünkü benim için 3 Mart 1924 tarihi, Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Ekim 1923 tarihi kadar önemlidir.

Çünkü 3 Mart 1924'te kabul edilen yasalar genç Cumhuriyet'in niteliklerini belirlemiştir, felekesini saptamıştır. Cumhuriyet rejiminin içini doldurmuştur. 29 Ekim 1923'te ilan edilen Cumhuriyet'in nitelikleri kuşkusuz kurucu önder **Mustafa Kemal** ve devrimci arkadaşları tarafından biliniyordu... Ama bütün dünya tam değerlendiremiyordu.

İlan edilen Cumhuriyet, din devleti cumhuriyeti midir? Bir İslam cumhuriyeti midir? Bir diktatörlük müdür? Laik bir sistem midir, yoksa din kuramlarına dayalı bir cumhuriyet midir? Bu belli değildi. Cumhuriyet hükümeti Ankara'da, ama halifelik makamı İstanbul'da yaşamını sürdürüyordu. Eğitim iki başlıydı. Mahalle mektepleri, medreseler yoğun din eğitimi veriyorlardı.

Bakanlar Kurulu'nda "**Şeriye ve Evkaf Vekâleti**" vardı. Şeriye Vekâleti her kanunun "**şeriatı**", uygun olup olmadığı konusunda fetva veriyordu.

Bu niteliklere sahip bir siyasal rejim ismi Cumhuriyet olarak ilan edilmiş olsa bile, dış yorumculara, siyaset bilimcilerine göre aslında "**bir İslam cumhuriyeti**"ydi; bir din devletiydi.

Ancak Cumhuriyet'in ilan edilmesinden 125 gün sonra (4 ay 5 gün), 3 Mart 1924 tarihinde, Cumhuriyetin niteliklerini belirleyen "**Üç Devrim Yasası**" TBMM tarafından

kabul edildi.

Kısaca arka plana bakalım:

Mustafa Kemal, zaferden sonra, Anadolu'da geziye çıkıyor, halkla ilişkisini sıklaştırıyordu. Kentlerde, kasabalarda halkla ve ileri gelenlerle 6 - 7 saat süren söyleşiler yapıyordu. Bu söyleşilerde halifelik dahil her şey konuşuluyordu.

Mustafa Kemal TBMM'nin 5. yasama yılının açış konuşmasını 1 Mart 1924 tarihinde yaptı ve 3 önemli noktayı vurguladı.

Bunlar: Cumhuriyet'in korunması, öğretimin birleştirilmesi ve dinin siyasete alet edilmekten kurtarılması.

Ertesi gün toplanan parti grubunda bu üç esas üzerinde görüş birliğine varıldı.

3 Mart 1924 günü TBMM'ye üç tasarı sunuldu:

1. Urfâ milletvekili **Şeyh Sait Efendi** ve 53 arkadaşı tarafından imzalanan Hilafetin Kaldırılması.

2. Siirt milletvekili **Halil Hulki Bey** ve 50 arkadaşı tarafından sunulan Şeriye ve Evkaf Vekâleti'nin kaldırılması.

3. Saruhan milletvekili **Vasıf Bey** ve arkadaşları tarafından sunulan Öğretimin Birleştirilmesi Yasası.

Hilafetin kaldırılmasına ilişkin tasarının gerekçesinde temel düşünceler şöyledir:

● İç ve dış politikada iki başlılık devam ediyor; Türkiye bağımsızlık ve millî yaşamında ortaklık kabul edemez.

● Halifelik, ilk İslam yönetimlerinde "**hükümet**" anlamındadır, din ve dünya işlerini birlikte götürür. Bugün çağa uyan İslam hü-

kümetleri bu işi üstlenmişlerdir, dolayısıyla halifelik makamına gerek yoktur.

Şeriye Vekili **Seyyit Bey**'in bu konudaki konuşması çok önemlidir; "**İslam tarihinde büyük devrim yapıyoruz**" diyordu.

Halifelik'in kaldırılışı, Cumhuriyet rejiminin dini nitelikli olmadığı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin laik temellere dayalı bir "**ulus devlet**" olduğunun tarih önünde ilanı ve saptanmasıdır.

Şeriye ve Evkaf Vekâleti'nin kaldırılmasıyla dinsel fetva sistemine son veriliyordu.

Öğretim Birliği Yasası ile Türkiye'deki bütün okullar Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlanıyordu.

Laik bir Cumhuriyet ve laik bir toplumun oluşması için en önemli yasa, eğitimin birleştirilmesi yasasıydı. Çünkü Osmanlı'dan geçen medreseler ve mahalle mektepleri ağırlıklı olarak din eğitimi veriyorlardı. Bu okullar temelden kaldırılıyordu.

Eleştirel akla dayanan eğitim sisteminin temeli işte bu yasa ile atılmıştı. Bu nedenle Atatürk, Onuncu Yıl Nutku'nda, "**Türk ulusunun yürümekte olduğu ilerleme ve uygarlık yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu mesele pozitif bilimdir**" diyordu.

Bu üç yasa laiklik ilkesine dayalı bir devlet ve toplumun temellerini atmıştır.

İşte bu nedenle 3 Mart 1924 devrim yasaları, Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyetimizin temel direkleridir.

Ne yazık ki çok partili sisteme geçtikten sonra özellikle eğitimin birleştirilmesi yasası sürekli saldırı altındadır. Bugün açıkça belirtmeliyiz ki, eğitimin birleştirilmesi yasası delinmiştir; laik eğitim sistemi her gün "**zaafa**" uğratılmaktadır. Aslında, Eğitim Birliği Yasası laik Cumhuriyet'in temel niteliklerini temsil eder.

Bu yasalar sadece çağdaş bir toplum olmak için değil, gerçek bir demokrasi olmak için de zorunludur.